

Dagvlinderfiche: het bont zandoogje

Sylvain Couvelier - VVEWG Dagvlinders



Het bont zandoogje is jaarlijks één van de eerste verse, niet overwinterende dagvlinders, om het voorjaar te sieren. Ze starten gewoonlijk in lage aantallen te vliegen vanaf eind maart. Vanaf april kan je de soort op geschikte plaatsen al geregeld aantreffen. In 2018 waren de aantallen vanaf augustus ongewoon laag, mogelijk een direct gevolg van de uiterst warme en droge zomer. Hoe zal het bont zandoogje dit voorjaar uit de startblokken schieten? Het prille lenteweer met veel zon en ongewoon hoge temperaturen kan het bont zandoogje zeker een duwtje in de rug geven voor een vroege start maar naar de te verwachten aantallen is het uitkijken.



Bont zandoogje (man).

© Luc Verhelst



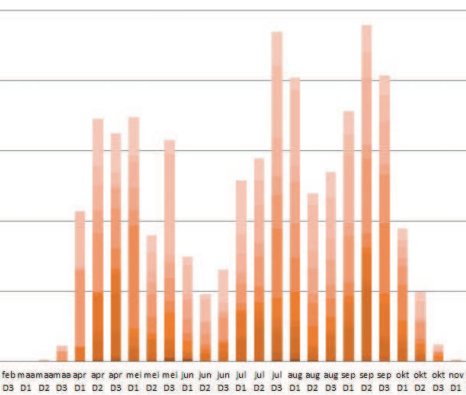
Bont zandoogje (vrouw).

© Sandra Cassier



Onderzijde achtervleugels. © Jurgen Couckuyt

Het bont zandoogje is een vrij kleine dagvlinder uit de familie van de zandoogjes. Het mannetje en wijfje hebben ongeveer dezelfde uiterlijke kenmerken. Op de donkere bovenzijde komen lichtgele vlekken voor en de voorvleugel heeft een typisch witgekernd, zwart apicaal oog. Bij de mannetjes is een duidelijk donkere geurvlek aanwezig waarin geurschubben voorkomen die een rol spelen bij de balts. Op de bovenzijde van de achtervleugel zijn er drie tot vier opvallende, dikwijls witgekernde, zwarte ogen aanwezig. Op de onderzijde van de achtervleugels loopt een lichter gekleurde dwarsband van de voorrand tot het midden van de vleugel. Het postdiscale veld is bezet met variabele witte stippen.



Fenologie bont zandoogje (februari - november).

© VVEWG Dagvlinders

Het bont zandoogje heeft opeenvolgende generaties die overlappen. Het is heel gewoon om frisse vlinders te zien samen met oude, afgevlogen exemplaren. Afhankelijk van het lenteweer verschijnen de eerste vlinders reeds in maart, de laatste exemplaren kunnen nog tot half november worden waargenomen.

De eitjes worden één per één op de onderkant van grassen afgezet en zelden ook op een andere plant in de directe omgeving. De eileg start al snel in de lente en gaat de hele zomer door. De groene rupsen komen snel uit en voeden zich hoofdzakelijk 's nachts. Over hun rug loopt een donkergroene streep en op de zijde zijn er ook lichte en donkere lengtestrepen. Het hele jaar door, tot in de vroege herfst, komt het bont zandoogje al na enkele weken uit de pop. Ze overwinteren hoofdzakelijk in het popstadium, maar soms ook als halfvolgroeide rups, verscholen in graspollen.

Het bont zandoogje volgt graag lijnvormige bosranden, bospaden, houtwallen en hagen. Ze overbruggen vrij grote afstanden en palmen snel nieuwe gebiedjes in. De vlinder houdt van plaatsen met zon en schaduw. De mannetjes waken dikwijls op een zonbeschenen blad en zijn continu op de uitkijk. Ze keren dikwijls terug naar hun vaste zitplaats die in de nabije omgeving kan zijn. Ze rusten meestal met gesloten vleugels en vallen dan amper op. In de vroege morgen of wanneer de temperatuur daalt, openen ze de vleugels om op te warmen. Elke indringer die hun gebied binnenvliegt, wordt door het bont zandoogje achternagezeten en verjaagd. Niet alleen mannetjes van de eigen soort, maar ook andere vlinders en insecten moeten er aan geloven. Wanneer er echter een wijfje passeert kan het typische baltsgedrag geobserveerd worden.

Het bont zandoogje is een algemene soort in de regio en maakt opportunistisch gebruik van elke nieuwe situatie die zon, schaduw en struikjes combineert. De soort was vroeger vooral als bosvlinder te vinden, maar de soort heeft zich vlot ontpopt tot een graag geziene tuingast. Al kunnen de aantallen van jaar tot jaar variëren, toch gaat het goed met het bont zandoogje.

Kleinschalige landschapselementen inbrengen in het algemeen natuurbeheer is een kleine moeite om het bont zandoogje extra kansen te bieden. Enkele bomen kappen binnen een kleinschalig bosbeheer is gunstig door de lichtrijke plekken die ontstaan. Ook inhakken in bosranden met windluwe plaatsen bieden ideale mogelijkheden voor de soort. Door brede bospaden en open ruimtes in bosgebieden te maken, kan de soort goed toenemen. Door niet alles tegelijk te maaien (gefaseerd of sinusbeheer) gaan er minder eitjes, rupsen en poppen verloren. Daardoor blijven er ook voor de vlinders die bijna heel het jaar door aanwezig zijn, voldoende nectarplanten aanwezig in hun leefgebied. Maar ook enkele struikjes met schaduwplekjes en wat ongemaaid gras bieden al opportuniteiten voor bonte zandoogjes in uw tuin.



Eitje bont zandoogje.

© Jurgen Couckuyt



Rups bont zandoogje.

© Daan Van Eenaeme



Rups bont zandoogje.

Inzet: pop bont zandoogje.

© Daan Van Eenaeme

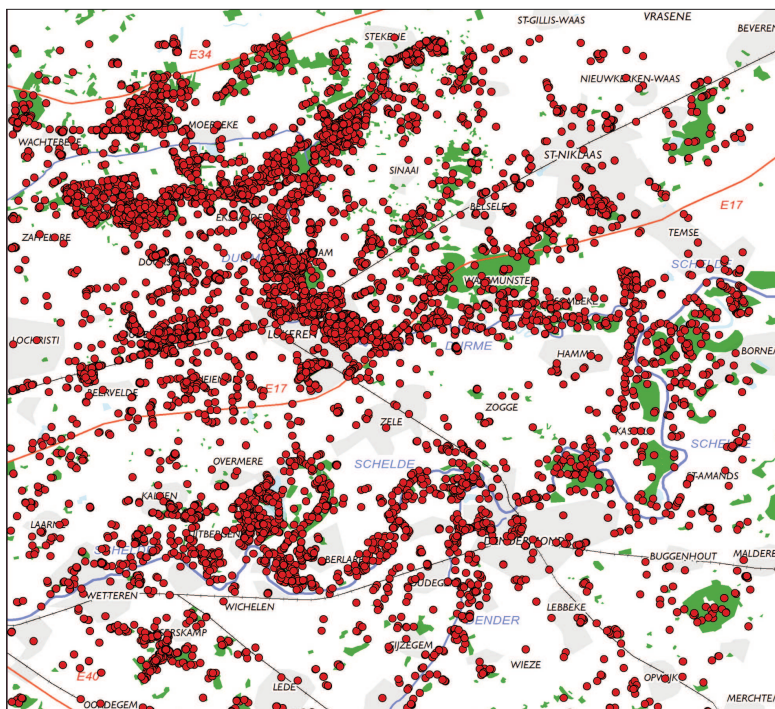
© Laura Serluppus



Het bont zandoogje houdt van plaatsen met zon en schaduw. © Jurgen Couckuyt

We zijn zeer benieuwd wat deze lente zal brengen qua aantallen bonte zandoogjes. Uitkijken en noteren! En om ook het voorkomen van alle dagvlindersoorten in de eigen regio beter te leren kennen, herhalen we nogmaals de oproep: meld én alle observaties én van alle stadia op www.waarnemingen.be en neem ook veel foto's. Zo houden we de vinger aan de pols in de eigen regio.

Wie op de hoogte wil blijven van de dagvlinders uit eigen streek en Europa, schrijft zich in op de nieuwsbrief van de VVE WG Dagvlinders bij couckuyt.jurgen@telenet.be.



Kaart: verspreiding van het bont zandoogje

© VVEWG Dagvlinders

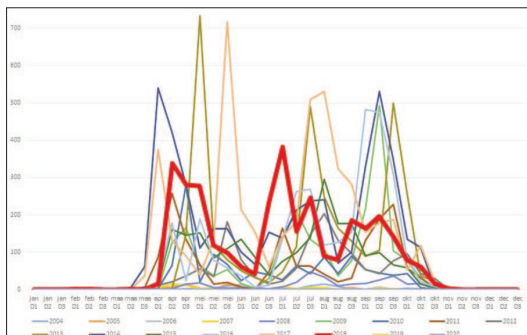
Rode bol:
waarneming bont zandoogje
(2009-2018)

Blaauwe lijnen:
Durme, Schelde, Moervaart en
Dender

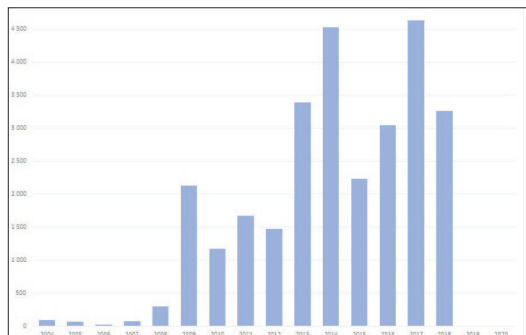
Groen:
Boscomplexen

Zwarte lijnen:
Spoorlijnen

Rode lijnen:
E34 - E17



In 2018 waren de aantallen (dikke rode lijn) van het bont zandoogje vanaf augustus ongewoon laag.
© VVEWG Dagvlinders



Aantallen bont zandoogje per jaar (2004-2018).

© VVEWG Dagvlinders

STEUN DE NATUUR IN ONZE STREEK EN DOE EEN GIFT

Je helpt mee de natuur langsheen **Durme, Moervaart, Zuidlede, Donk en Schelde** te beschermen met een gift. Op die manier help je om kwetsbare natuurgebieden aan te kopen en werk je mee aan de versterking van de biodiversiteit in en rond onze reservaten.

Doe een gift van **minimaal 40 euro** en ontvang een **fiscaal attest**. Via je belastingen recupereer je 45 % van jouw gift. Giften kunnen overgeschreven worden op rekening-nummer **BE52 0012 2999 0009** met de vermelding van uw naam en de mededeling "Gift vzw Durme".